

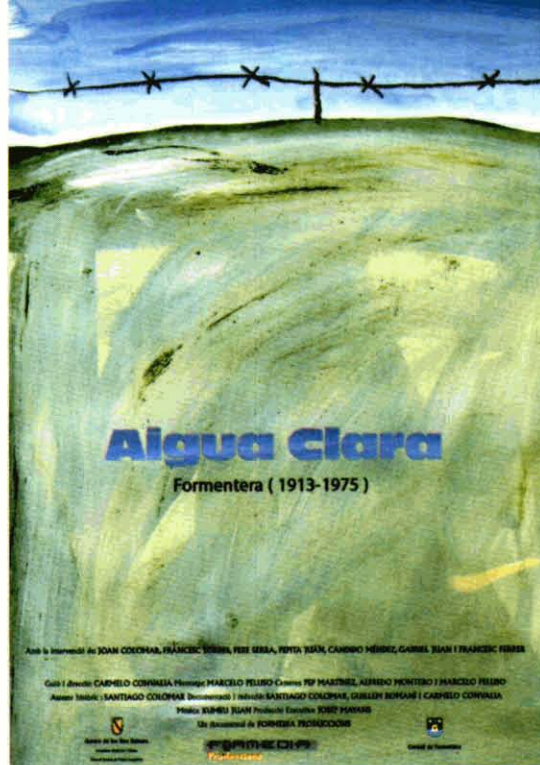
Ha passat bastant de temps entre la presentació pública d'*Aigua clara* i el moment en què he tingut l'oportunitat de veure el film, de manera que no només n'havia sentit parlar, sinó que fins i tot havia tingut ocasió de deixar-lo a algun amic, perquè el pogués veure abans que jo. Certament, tothom en parla(va) molt bé.

Què ens podem trobar, dins aquest film-documental? En primer lloc, el testimoni de diverses persones que han viscut una part traumàtica de la història de Formentera. El documental abasta la història de l'illa a través d'aquells que tenen més edat, començant per Joan Colomar "Peret", que ens serveix de fil conductor a través del reportatge. S'hi dedica una part a l'emigració a Amèrica, a l'activitat dels formenters que anaven embarcats, a la proclamació de la República i a les característiques de Formentera durant aquest breu període històric...

El nucli de la qüestió, emperò, ve donat per la guerra de 1936-39 i per les característiques de sa Colònia (el campament penitenciari que es va establir a la Savina, i on s'hi portaren presoners republicans que havien caigut en mans franquistes). Algunes persones hi descriuen la seua experiència, de manera vívida i contundent. Destaquen en Pere Serra, que explica com anava a dur-hi menjar a un parent que hi era empresonat i el colpiment que sofria, sent encara menut, en veure els estralls de la fam entre les persones que els vencedors de la guerra civil hi havien reclòs. La paraula "trist", amb les seues derivades, és la que apareix més vegades, en aquestes referències al campament.

Així mateix, hi apareix el testimoni d'un presoner mallorquí, Gabriel Juan, i el del fill d'un presoner extremeny (dels que es varen salvar, perquè d'extremenys n'hi hagué una bona colla que hi perderen la vida). Resulta que aquest descendent de presoner del franquisme és l'actual secretari general de la UGT, en Cándido Méndez.

El documental ha estat realitzat tot comptant amb un guió acurat per part de Carmelo Convalia, que li ha sabut donar l'agilitat i el tempo adequat per contribuir a l'exercici intel·lectual i emocional que pretenia. Ha comptat, per poder-ho fer, amb la col·laboració de Guillem Romaní i de Santiago Colomar, l'historiador formenter que, al seu torn, ha tingut cura de l'assessorament històric. Produït per Josep Mayans i amb la

Aigua clara Document i testimoni de la memòria històrica de Formentera

per Bernat Joan i Marí

col·laboració de diverses persones, davant i darrere les càmeres, el documental vol fer una contribució, necessària i equilibrada, a la recuperació de la memòria històrica a l'illa de Formentera.

Hom hi parla obertament de temes que havien estat gelosament amagats (per no obrir ferides, per no fer mal, perquè no es caigués en temptacions perilloses...), i se'n parla amb sinceritat, malgrat que moltes vegades sigui difícil guardar-ne la distància. Hi apareix fins i tot una persona que explica per què no pot perdonar el mal que li feren a la seua família després de la guerra. Tot plegat resulta extremadament humà i li confeireix al relat una proximitat i un caliu extraordinari.

Efectivament, com es diu en el film, la recuperació de la memòria històrica ha de servir, precisament, per poder passar pàgina, per poder veure, ja de manera definitiva, la guerra del 36-39 del segle passat com

una qüestió estrictament històrica. S'hi noten, emperò, encara, ferides que supuren. I les ferides només poden deixar de supurar si es netegen.

Veure persones del bàndol republicà que admeten, per exemple, excessos contra l'Església (és a dir, una part de culpa en el propi bàndol) i una persona de l'altre bàndol que, així mateix, reconeix els abusos que es realitzaren en aquella etapa de la nostra història, té el seu mèrit. Contribueix, en definitiva, a fer net, a fer que el passat es pugui veure a través d'un cert prisma d'objectivitat, que el coneixement d'allò que va passar en aquella fosca etapa sigui, com diu el títol del film, aigua clara.

Conèixer la història hauria de servir, fonamentalment, per no repetir-ne els errors, i per reconèixer el patiment que l'estultícia humana i el xoc de maneres de veure el món ens poden arribar a portar, si no posam per davant de tot la convivència i una manera democràtica de resoldre els conflictes. Avui, per a tots aquells que vàrem néixer bastant després d'aquests esdeveniments, però que sens dubte han marcat en part la nostra vida, veure *Aigua clara* esdevé una bufada d'humanitat, un homenatge a gent que va sofrir molt sense poder fer res per impedir-ho, i, sobretot, un toc d'atenció en relació a com pot arribar a ser l'espècie humana, si se li desboca el pitjor que porta a dins. I també un cant a la bondat. L'últim tall de veu d'en Joan Colomar, en aquest sentit, és del tot impagable. ■